

EĞİTİM VE KÜLTÜRÜN TOPLUMBİLİMSEL AÇIDAN İRDELENMESİ

Öğr.Gör.A.Metin MISIRLI
Dokuz Eylül Üniversitesi
Buca Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

ÖZET

Eğitim, toplumun kültürüne uygun olmalıdır. Toplumun kültürü ile ortak paydası bulunmayan bir eğitim sisteminin o topluma ve o toplumun insanlarına verebileceği hiçbir şeyi yoktur. Amaç, sadece bireylerin gizil güçlerini gerçekleştirmek olarak kabul edilirse, kendi kültürüne yabancılaşmış yetişkinler yetiştirmiş oluruz.

ABSTRACT

Education should be in accordance with the society's culture. A system of education which has no relation with the society's culture, can give nothing to the individuals of the society. If it has been accepted that the aim of the educational process ought to realize the individuals' potentialities, then the impact of education may be the cause of the adults who are aliens to their own culture.

GİRİŞ

İnsan toplumsal bir varlıktır. Yani insanın toplumun dışında yaşaması mümkün değildir. İnsanlık tarihine baktığımızda toplum dışında yaşamış insanlara rastlanmamaktadır. Robinson, bir hayal kahramanıdır. 1949 yılında Hindistan dağlarında yakalanan Kamala ve kardeşi bulduklarında bir kurttan farksızdı. İnsanın en belirgin fiziki özelliklerinden olan ayakları üzerinde dik yürüyebilme becerisini bile gösteremiyorlardı. Bir insanın sahip olduğu tüm gizil güçlere sahip olmalarına karşın; bu gizil güçlerini kullanamıyorlardı. Çünkü bu gizil güçlerinin kullanılabilir hale gelmesini sağlayacak; eğitim ve kültür ortamından yoksundular.

EĞİTİM VE KÜLTÜR

İnsanın gizil güçlerini kullanabilir hale gelebilmesi ve içinde bulunduğu toplumun bir üyesi haline gelebilmesi için; iki şeye gereksinimi vardır. Bunlar;

1. Kültür

2. Eğitim

Bu iki güç (kültür ve eğitim) olmadan insanın yaşamını sürdürmesi mümkün görülmemektedir. İnsanoğlu, kültür ve eğitim sayesinde doğal olayları denetim altına alabilmiş ve doğaya hükmedebilmiştir. Günümüzün insanı artık eskisi gibi kimi doğal olaylardan korkmamaktadır. Çünkü kültürel birikimi sayesinde kimi doğal felâketleri kısmen de olsa denetimi altına alabilmeyi başarabilmiştir. (örneğin depreme dayanıklı evler yaparak depremi, paratöneri yaparak yıldırımı kısmen de olsa denetimi altına almayı başarabilmiştir.)

Eğitim, endüstri devrimine kadar (geleceksel toplumlarda) informal olarak gerçekleştiriliyordu. Avcılık, toplayıcılık, bazı tehlikelere karşı kendini koruyabilme becerisi, kimi toplumsal kurallar insanların birbirleri ile etkileşimleri sonucunda kazanılıyordu. Ve sözü edilen toplumlarda; etkileşim sonucunda elde edilen kazanılar insanın kimi gereksinimlerini karşılmasına ve yaşamını idame ettirmesine yeterli olabiliyordu.

Ancak endüstri devrimi ile birlikte insanların bu informal olarak edindikleri bilgiler yaşamlarını sürdürmelerine ve değişen yeni durumlara uyum sağlamalarına yetmemeye başladı. Artık insanlar bir alanda uzmanlaşmak, bir alanın uzmanlık bilgisine sahip olmak mecburiyeti ile karşı karşıya geldiler.

Endüstri devrimi ile kol gücünün yerini makina almış; dev fabrikalar kurulmaya başlamış, bu fabrikaların etrafında yurtlarını, yuvalarını ve işlerini kaybedip gelen insanların oluşturduğu kentler meydana gelmeye başladı. Bu zamana kadar müşterek becerilere sahip olan insanların (mekanik dayanışma) bundan sonra farklı alanlarda farklı beceriler kazanmaları gereği insanlar için yegane çıkış yolu olmuştur. Durkheim'in belirttiği gibi mekanik dayanışmanın yerini organik dayanışma almıştır.

"Endüstri devrimi ile birlikte, ailenin hem kendini sürdüren bir birim olma, hem de öğrenme ortamı oluşturma işlevinde değişimler oldu. Evin dışındaki ekonomik örgütler geliştiği için, çocuklar, ailelerinin dışında mesleksi anlamda hareketliliği kazanmaya başladılar. Aileler ekonomik üretim etkinliklerini yitirdikleri gibi, aynı zamanda refah sağlama işlevini de yitirmeye başladılar. Aileler çocukları için yetiştirme ortamı olarak daha az yararlı olmaya başladılar. Bu değişimler kuramsal örgün eğitim için gerekli koşulları oluşturdu. Ve böylece Avrupa ve Amerika'da 19.yy'ın başında eğitim bir devlet işi olmaya başladı."¹

Formal eğitim kurumlarının tarihi süreç içinde toplumsal yapıdaki yerlerini nasıl almaya başladıklarını açıklamaya çalıştıktan sonra; şimdiki eğitim kavramını biraz açmaya çalışalım.

EĞİTİM

Ertürk, "Eğitimde Program Geliştirme" kitabında eğitimin birbirinden farklı altı anlamı üzerinde durmaktadır. Ancak biz eğitimi toplumbilimsel açıdan ele aldığımız için sadece Durkheim'in tanımı ile yetineceğiz. Durkheim'a göre eğitim: "Yetişmiş kuşağın yetişmekte olan kuşağa toplumun kültürünü aktarması işi dir."²

1) Mustafa Aydın, Eğitim Sosyolojisi Seçme Yazılar Ankara, İLK-SAN Matbaası. 1987, s.197.

2) Mustafa Aydın, Eğitim Sosyolojisi Seçme Yazılar, Ankara İLK-SAN Matbaası. 1977, s.10.

Böylece toplumun sürekliliği sağlanmış olacaktır. Ancak bu şekilde yani, sadece yetişkinlerin yetişmekte olan kuşaklara toplumun kültürünü aktarması sonucunda toplumun sürekliliği sağlanması mümkün olmayabilir. Çünkü burada yeni bir şey yaratmadan çok, var olanı tekrarlamak söz konusudur. Tıpkı tımdengelim yönteminde olduğu gibi: örneğin:

Bütün insanlar ölümlüdür

Sokrates insandır

O halde Sokrates ölümlüdür.

Sokrates'in ölümlü olduğu zaten öncül önermede biliniyordu. O halde bu çıkarım bilime yeni bir şey katmamış sadece var olanı tekrarlamıştır.

Oysa bilim olarak eğitimin amacı; var olanı tekrarlamak yerine³ yeni şeyler ortaya koymak, yeni şeyler yaratmaktır. Durkheim'in tanımına tekrar dönecek olursak, eğitim sadece yetişkin kuşakların yetişmekte olan kuşaklara toplumun kültürünü aktarma işlevi olmamalıdır. Çünkü yetişmekte olan kuşağında yetişkin kuşağa verebileceği, öğretebileceği çok şey vardır. Eğer bu yolu tanımda da olduğu gibi kapalı tutarsak toplumun ilerlemesini frenlemiş gençlerin yaratıcılığını köreltmüş oluruz.

TOPLUMUN KÜLTÜRÜ AKTARILMALI MI?

Eğitimin görevlerinden biri, toplumun genç ve gizilgüçlü üyelerine toplumsal davranış örneklerinin ve kültürel değerlerin aktarılmasıdır. Bu yolla toplum temel bir toplumsal uyuma ulaşır ve yaşamın geleneksel biçiminin korunmasını sağlar. Toplumun amaç ve idallerinin genel olarak bilinmesi ve benimsenmiş olması tüm yurttaşlar için gereklidir ve buna, özgürlükle bağdaşabilir bir yöntem izlenerek eğitim yolu ile ulaşılması zorunludur. Yeni nesillere tutum ve değerlerin yeterince yerleşik bir çekirdeği aktarılmadığı zaman, çok hızlı değişmelerin toplumu parçalama eğilimi göstereceği ve toplumun amaçlarında geniş bir belirsizlik ortaya çıkacağı hesaba katılmalıdır. Bir toplum için biçim değiştirmede değerlerinin özünden emin olmak çok önemlidir. Kültürün iletilmesi yaşam için halâ gereklidir, ve bu modası geçmiş tutucu bir işlev olarak görülmemektedir.⁴

KÜLTÜR NASIL AKTARILMALI?

İşte bütün problem burada düğümlenmektedir. Geçmişle gelecek arasındaki köprüyü sağlamlaştırmak için toplumun kültürünü gençlere aktarmak zorundayız. Ancak bu aktarış rastgele değil bilinçli bir aktarış olmalıdır. Kültür insanların ortaya koydukları ortak değerlerdir, yani değişmez değildir. Tural'ında belirttiği gibi tarih olmuş kültür değerlerimizi değil, tarihi olan kültür değerlerimizi aktarmalıyız.⁵

Şimdide kültür kavramını biraz açmaya çalışalım;

3) İbrahim Armağan, Yöntembilim I, izmir, Ticaret Matbaası, 1983, s.45.

4) Mustafa Aydın, Eğitim Sosyolojisi Seçme Yazılar, Ankara, İLK-SAN Matbaası 1987, s.10-11.

5) Sadık K.Tural, Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler, Kültür Eserleri Dizisi, Ankara, Özkan Matbaası, 1988, s.75.

KÜLTÜR NEDİR

Linton kültürü: "Öğeleri toplumun üyeleri tarafından paylaşılan ve aktarılan öğrenilmiş davranış ve davranışların sonuçlarından oluşan bütün olarak tanımlanmaktadır."

Linton'a göre kültürün üç özelliği vardır;

1. Öğrenilmiş olması: bu anlamda kültür kalıtım yolu ile bize geçen özelliklerin dışında kalan toplum içinde yaşamaktan dolayı kazandığımız herşey bizim kültürümüzü meydana getirmektedir.

2. Paylaşılmış olması: Bir davranışın kültürel davranış olabilmesi için toplumun çoğunluğu tarafından paylaşılmış olması gerekmektedir. Bu anlamda kültür kavramı ile toplumun hakim kültürü anlatılmak istenmektedir.

Alt kültür: aynı toplum içinde yaşayan ama yaşam koşulları birbirinden farklı toplumsal kesimler vardır. Alt-kültürler, işte bu ikinci derecedeki farklılıkların ürünüdürler. Örneğin, toplumsal sınıfların, coğrafi bölgelerin (bu bölgelerde yaşayan insanların) belirli koşullarda üniversite öğrencilerinin de bir alt kültür oluşturdukları toplumbilimciler tarafından kabul edilmektedir.

Bu açıklamalar ışığında alt-kültürü şöyle tanımlayabiliriz: Toplumun temel değer sistemlerini paylaşan, ancak ikinci dereceden bazı duyuş, düşünüş ve davranış farklılıkları üzerine kurulu kültüre alt kültür denir. Buradaki farklılık birinci dereceden farklılık olmayıp ikinci dereceden farklılıklar söz konusudur. Alt-kültürler incelendiğinde özde birleşikleri açıkça gözlemlenebilir.

Karşı kültür kavramında;

1. Ana kültürün temel değerlerini reddetme,
2. Temel değerlerin yerlerine başkalarını koyma isteği vardır.

Kırsal ve coğrafi bölgelerin kültürleri ulusal kültürle çelişmez. Çünkü onun bir parçasıdır. Ancak Hipilerdeki bir karşı kültürdür. Çünkü ulusal kültüre bir seçenek oluşturma iddiasındadır. Farklılıklar ikinci dereceden değil özdedir.

Bu nedenle ulusal kültürümüze, bir seçenek oluşturma iddiasında olan bir grubun ya da topluluğun benimsemiş olduğu hayat tarzı, alt kültür gibi meşruluğu kabul ettürilmeye çalışılmamalıdır. Çünkü bunlar ulusal kültüre bir zenginlik katmadıkları gibi onu yoketmeyi, parçalamayı kendilerine amaç edinmişlerdir.

3. Aktarılmış olması: bir davranışın kültürel davranış olabilmesi için kuşaktan kuşağa aktarılmış olması gerekmektedir. Ya değilse, bir kümenin ya da topluluğun belli bir süre benimseyip sonra terkettiği davranışları kültürel davranış örnek olarak veremeyiz.

Murdock kültürün özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

1. Kültür ferdi olmayıp sosyal bir değerler ve davranışlar sistemidir, bir yaşayış şeklidir.
2. Kültür insanın fizyolojik ve içgüdüsel hayatı ile ilgili olmayan süper organik bir olaydır. Kültür sosyal bir mirastır. Ve genç kuşaklara öğrenme ve şartlanma yolu ile geçirilir.

Kültürün muhafazası ortak bir dilin varlığı ile mümkündür.

3. Kültür bir birikimdir. Malı olduğu toplumun geleceğini muhafaza etmek için kendi normlarını muhafaza etmek zorundadır.

4. Kültür bir toplumun bütün ideallerinin ve sosyal kişiliğinin sembolüdür. Her toplum kültürünü oluşturan idealleri gerçekleştirmeye çalışır.

5. Kültürde değerlerin muhafazası ne kadar hayati bir öneme sahipse, kültürde değişme olgusu da o kadar önemlidir. Yani kültür değerleri dogmatik olmayıp çağın gereksinmelerine göre değişmek zorundadır.

6. Kültürde değişme ne şekilde olursa olsun bir uyum ve yorum olmak zorundadır. Her çeşit kültürel değişme, yerli ve yabancı olmak üzere iki unsurun ve değişimin yer alacağı dimağ ortamının var olması şarttır.

7. Her kültür içindeki bütün unsurların oluşturduğu organik bir bütündür. Yani kültürün bütünü unsurlarının toplamından farklı ve daha büyük bir sentezdir.⁶

Bu söylenenlerin ışığında bir toplumun eğitimi nasıl olmalı? sorusunu cevaplandırmaya çalışalım.

Eğitim toplumun kültürüne uygun olmalıdır. Toplumun kültürü ile ortak paydası bulunmayan bir eğitim sisteminin o topluma ve o toplumun insanlarına verebileceği hiçbir şeyi yoktur. Amaç sadece bireylerin gizil güçlerini sonuna kadar gerçekleştirmek olarak kabul edilirse ki çoğu zaman bu hata yapılmaktadır. (Az gelişmiş ülkelerin üstün beyin güçleri bu şekilde yetiştirilmeye çalışılmaktadır.) İçinde bulunan toplumun kültüründen habersiz, kültürüne yabancılaşmış yetişkinler olarak gençleri yetiştirmiş oluruz.

Ancak yetiştirilen bu gençler; hangi toplumda yaşamlarını devam ettirecekler? Sorusu gündeme geldiğinde ki eğitimin cevap aradığı sorulardan biri de "Kimler için eğitilecek?" sorusudur. İşte eğitim politikalarını belirleme merciinde bulunanların verebilecekleri tutarlı bir cevabın olabilmesi gerekir. Çölde balık yetiştiremezsiniz. Bu eşyanın tabiatına terstir. Suyu tersine akıtamazsınız. Suyu ancak hidrolojinin verileri ışığında şekil verebilirsiniz. Bir toplumun eğitim sistemini yönlendirme gücünü elinde tutanlar; o toplumun gençlerini kendi kültürlerine yabancılaşmadan çağdaşlaşmaların yollarını aramakla kendilerini sorumlu hissetmelidirler. Aksi takdirde yukarıda da belirttiğimiz gibi yetişecek gençler kendi kültürlerine yabancılaşırlar. Onlar için vatan, artık üzerinde yaşadıkları toprak değildir. Çünkü onlar bir dünya vatandaşı olarak yetiştirilmiştir. Ancak bu gençlerin gidebilecekleri bir yer, sığınabilecekleri bir liman da yoktur. Çünkü hangi ülkeye giderlerse gitsinler, bir barikatla karşılaşacaklardır. O barikat gidecekleri ülkenin ulusunun kültürüdür.

6) Selçuk Kantarcıoğlu, Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Programlarında Kültür, Ankara, Yorum Matbaası, 1990, s.5.

YABANCILAŞMA

Şimdi de yabancılaşma kavramını biraz açmaya çalışalım:

J.A.Hughes'e göre, "yabancılaşma umumiyetle ferdin, sosyal hayatının belli bir kısmına veya tamamına karşı huzursuzluk duyma halidir."

E.Fromm ise 1956 yılında yayınladığı "Makul Toplum" kitabında yabancılaşmayı ferdin kendi fizik, moral güç ve zenginliğine sahip olamayıp, kendini her yönden başkalarına bağımlı olarak hissetme duygusu olarak tarif etmektedir.

Fakat kavramın en önemli tanımını Amerikalı Sosyolog Melvin Seeman 1959'da yayınladığı "Yabancılaşmanın Manası Üzerine" adlı makalesinde yapmıştır. Melvin Seeman, yabancılaşmayı, ferdin içinde bulunduğu bazı durumlar olarak tarif etmekte; Bu durumlar ise:

1. Güçsüzlük,
2. Manasızlık,
3. Kaidersizlik,
4. Tecrit olunma hissi,
5. Hapsolünme hissi olarak belirtmektedir.

1. Güçsüzlük: Güçsüz olma duygusu, fert içinde bulunduğu sosyal vaziyetlere tesir edememenin aczini duyuyor olabilir.

2. Manasızlık: Ferdin bir inanç boşluğu içinde, davranışlarını yönlendirecek değer hükümlerinin bulunmadığını sanması ve her şeyi manasız görmesi.

3. Kaidersizlik: Ferdin, gayrimeşru yolları meşru olarak görmeye başlaması,, hiçbir kural tanımaması.

4. Tecrit olunma hissi ferdin, kendini her yönden tatmin edecek çalışma ve meşguliyetler, meraklar bulamaması,

5. Hapsolünme hissi: Ferdin kendini her yönden tatmin edecek çalışma ve meşguliyetler, meraklar bulamaması, sıkıcı ve bunalıcı işlere zorlandırılmış olmasına inanması.⁷

Tural'a göre yabancılaşma: "Kendi kültürümüzü ve bu kültürümüzün öz değerlerini anlamayan bütün bir hayat görüşünün temellerini başka kültürlerin özelliklerinde arayan ferdin durumu" dur.

Şara Sayın, Kültür Kimliği adlı yazısında insanların kültürlerine sahip çıkma gereğini şu şekilde dile getiriyor:

"Duvarların yıkıldığı, ulusal sınırların aralandığı, ulus ve ulusal kimlik kavramlarının sorgulandığı, ortak pazarın olduğu, giderek ortak bir politikanın da amaçlandığı bir Avrupa gerçeği ile

7) Sadık K.Tural, Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler, Ankara, Özkan Matbaası, 1988, s.70.

karşı k. "yayız" orleşme olunda Avrupa da "para birliği" konusu gündemde, çeşitli alanlarda özlenen birlik, konu kültür olduğunda zaman zaman tedirginliğe dönüşüyor. Bu durum, toplumları, kültürleri ve kültürel kimlikleri üzerinde yeniden düşünmeye zorluyor. Yalnız Avrupa Topluluğu üyeleri değil, İsviçre gibi henüz topluluk dışı bir ülke "kültürel dokunulmazlığı" savunuyor. Giderek güçlenen bir Avrupa karşısında ekonomik güçleri daha zayıf olan ülkeler, üçüncü dünya ülkeleri için kültürel kimlik sorunu da önem taşımaktadır.⁸

Türk Milli Eğitim Sistemi amaçlar bakımından son derece kusursuz olmasına karşın, uygulamada bir takım açmazlarla karşı karşıya kalmaktadır. Amaçlar uygulandıkları sürece önemlidir. Türk Eğitim Sisteminin en büyük açmazı (çıkması) Amaçların görmezlikten gelinmesi ya da gözardı edilmek istenmesinden kaynaklanmaktadır. Ülkemizde Milli Eğitimden sorumlu siyasilerin değişmesi ile eğitim sistemimizin nasıl ters-yüz edildiği herkesin malumudur. Bu ters yüz etmeler; çağdaşlık, evrensellik küreselleşme adına yapılmaya çalışılmaktadır.

Oysa "C.Lévi-Strauss, evrimi yaklaşımların ileri sürdüğü gibi günün birinde bütün kültürlerin aynı evrim çizgisini izleyerek oluşturacakları nihai dünya uygarlığından söz etmek yanlıştır. Dünya uygarlığı, her biri kendi özgünlüğünü koruyan kültürlerin dünya çapındaki bir koalisyonundan başka bir şey değildir."⁹ diyerek küreselleşmenin kendi kültürüne, başka kültürlerin özlemi ile sırt çevirme olmadığını işaret etmektedir.

Kışlalı'ya göre insan, "ancak ulusal özelliklerini koruduğu oranda, çağdaş uygarlığa, evrensel kültür değerlerinin oluşmasına ve zenginleşmesine katkıda bulunabilir. Kendi ulusal özelliklerini yitirmiş olan bir toplumun, evrensel kültür değerlerine katılacak bir yeri kalmamış demektir."¹⁰

Gökalp'te yabancılaşma; "yabancılaşmanın kaynağı değerler ve moral yapıları bakımından birbirinden farklı olan halk-seçkin ikiliğinden çıkmaktadır."

Aydın halk arasındaki kopukluğu CEMİL MERİÇ, şu şekilde dile getirmektedir: "Standart düşünceye muhtar yakılan, buharlar serpilmiş, sevgili yurdumuzda aydın ve kitle arasında hiçbir transatlantiğin aşamayacağı ummanlar var"¹¹

Gençlerimizin eğitiminde dikkat edeceğimiz hususlardan biri de: onları düşünen, başkalarının düşündüklerini yeterli bulmayan, başkalarının düşündüklerini de düşünen, sorgulayan, sorgulamadan kabul ya da reddetmeyen kişiler olarak yetiştirmeye özen göstermeliyiz.

Kongolu bir yamyam, federal bir mahkemede yargılandığı sırada, hakimin sorusuna:

- Beni niçin yargıladığınızı bir türlü anlayamıyorum,
- Ben kimseye zarar vermedim,
- Ben sadece bana ait çocuklarımdan birini yedim, diye cevap vermiştir.

8)Şara Sayın, **Kültür Kimliği Sorunu, Çağdaş Kültürümüz Olgular-Sorunlar**, İstanbul. Cem Yayınevi, 1991, s.17.

9)Nabi Avcı, S.Hayri Bolay, **Düşünce ve Uygarlık Tarihi**. Eskişehir, Anadolu Üniv. Basım. 1987, s.60.

10)Ahmet Taner Kışlalı, **Siyaset Bilimi**. s.81.

11) Cemil Meriç, **Jurnal**, İletişim Yayınları İstanbul 1993, s.168.

Bu davranışı "insan eti yeme" Kongolu yamyamın kültüründe vardır diye hoşgörü ile karşılamamız mümkün değildir. Ancak bu kültürü yamyam kültürüdür diyerek görmemezlikten gelmek ve onları batı standartlarına uyum gösterme mecburiyeti ile karşı karşıya bırakmak, monarşinin kol gezdiği bir yerde demokrasiyi filizlendirmeye çalışmak, bu filizi yeşertmek için verilen vitaminler hormonlar (dış müdahaleler) ortaya demokrasi adına bir hilkat garibesini çıkartacaktır.

Nitekim yıllardan beri kara Afrika'nda batı'nın güdümündeki demokrasiler başarılı olamamıştır. Batı'dan ihraç edilmeye çalışılan kültür değerleri kanserli bir hücrenin büyümesi gibi, ait olmadığı organizmanın dengesini bozmakta ve onu yok olmaya, çürümeye, çözülmeye terketmektedir.

Çünkü kültürler canlı bir organizma gibidir. Onların kendi iç dinamiklerine yabancı bir unsurun kabullenmeleri mümkün değildir. İşte bu nedenlerden dolayı kültüre yapılacak dış müdahaleler çoğu zaman ters tepmektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak, kültürün halkta yaşadığını, halktan ve halkın kültüründen kopmamış bir aydının dimağında şuurlandığını, kendi kültürünü ve yabancı kültürlerin özünü iyi bilen aydınların katkıları ile yeni sentezlere ulaşabileceğini, iyiyeciliğe doğruya, güzele doğru değişebileceğini ve böyle aydınlar yetiştirebilme kapasitesine sahip "Eğitim sistemleri"nin toplum kalkınmasında bir kaldıraç olarak rol oynayabileceklerini ve mensubu buldukları ulusun sonsuza kadar payidar kalmalarını sağlayacaklarını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Armağan, İbrahim. *Yöntembilim I*, İzmir Ticaret Matbaası, 1982.
- Avcı, Nabil; Bolay, S. Hayri. *Düşünce ve Uygarlık Tarihi*. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Basımevi, 1987.
- Aydın, Mustafa. *Eğitim Sosyolojisi Seçme Yazılar*. Ankara İlk-San Matbaası, 1987.
- Kantarcioglu, Selçuk. *Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Programlarında Kültür*. Ankara, Yorum Matbaası, 1990.
- Kışlalı, Ahmet Taner. *Siyaset Bilimi A.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını*.
- Meriç, Cemil. *Jurnal*, İstanbul, İletişim Yayınları 1993.
- Sayın, Şara. *Kültür Kimliği Sorunu, Çağdaş Kültürümüz Olgular-Sorunlar*. İstanbul Cem Yayinevi, 1991.
- Tural, Sadık K. *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*. Ankara, Özkan Matbaası, 1988.